

УДК 796.03+615.8

**COMMUNICATION SKILLS AS THE BASIS OF THE DEVELOPMENT OF
THE PROFESSIONAL COMPETENCE OF THE ATHLETICS COACH
КОМУНІКАТИВНІ ЗДІБНОСТІ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНИХ
КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ТРЕНЕРА З ЛЕГКОЇ АТЛЕТИКИ****Osadchenko T./ Осадченко Т.***s.p.s., as.prof. / к.п.н., доц.*

ORCID: 0000-0003-2198-7206

*Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University,**Uman, Sadova, 28, 20308**Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,**Умань, вул.Садова, 28, 20308*

Анотація. У статті пропонується теоретичний аналіз комунікативних здібностей тренера з легкої атлетики. Охарактеризовано педагогічні здібності тренера за групами. Визначено, що для успішності тренера з легкої атлетики необхідно мати значний набір комунікативних засобів і навичок, використовувати індивідуальний підхід до кожного легкоатлета, розуміти його психологічні особливості особистості, зміни стану та настрою. Особливу увагу приділено спілкуванню тренера із легкоатлетом, від якого безпосередньо залежить як авторитет тренера, так і успішність всіх складових тренерської діяльності.

Ключові слова: тренер, педагогічні здібності, комунікативні здібності, спілкування.

Вступ.

Сучасна легка атлетика потребує неабияких здібностей від тренера. Він має володіти всім арсеналом сучасних знань, враховувати психологічні, соціальні, матеріально-технічні та інші аспекти підготовки легкоатлета. Успіхи спортсменів багато в чому залежать від особистості тренера – його знань, педагогічного таланту, авторитету, волі, здатності до творчого узагальнення. Багато тренерів шукають відповідь на питання як стати хорошим тренером, що необхідно зробити, щоб досягти високих результатів своїх вихованців. Наукові дослідження та узагальнення передового досвіду видатних українських та зарубіжних науковців дозволяють показати деякі шляхи, які ведуть тренерів до заповітної мети.

Різноманітні аспекти професійної підготовки тренерів та вчителів фізичної культури у вітчизняній науці досліджували видатні науковці Л. Волков, О. Димінський, С. Дмитренко, Р. Карпюк, Т. Круцевич, К. Касярум, Н. Волкова, С. Мусатов [2, 3, 5].

В даний час особистості тренера має бути приділено першочергову увагу, оскільки тренер – головний у підготовці спортсменів. У науковій літературі зазначено, що тренер — це педагог, який готує спортсменів різної кваліфікації та покликаний насамперед виховувати їх громадянами, патріотами своєї країни. Професійні обов'язки вимагають від тренера певних педагогічних здібностей, які визначаються його особистісними якостями та сукупністю знань, умінь та навичок, необхідних для успішної педагогічної діяльності.

Основний текст.

Майбутні тренери мають бути готові до різнобічних ділових контактів, що

ґрунтуються на принципах професіоналізму, взаємоповаги, об'єктивності й підтримки. Важливим завданням у процесі підготовки майбутнього тренера до професійної діяльності є пошук ефективних засобів формування професійних комунікативних знань, умінь та навичок, що забезпечують успішне виконання тренером професійних завдань [6].

На думку українських науковців Федоренко О., Червоної С. “спортивний тренер – це педагог, який не тільки займається навчанням техніки рухів і розвитком фізичних здібностей, але й формує особистість, а основу цієї діяльності складають педагогічні здібності. Всі ці здібності вимагають як теоретичної підготовки так і практичних навичок, на що спрямована фахова підготовка. Виконання такої значної кількості професійних функцій вимагає розвинутих професійно-педагогічних здібностей. А саме, перцептивних, конструктивних, дидактичних, експресивні, комунікативних та організаторських” [7].

У наукових джерелах із педагогіки та психології спорту зазначено, що педагогічні здібності тренера - це синтез багатьох здібностей, що є передумовою швидкого спортивного зростання його вихованців. Як правило, педагогічні здібності формуються на базі загальних здібностей, наприклад, як спостережливість, гнучкість розуму, пам'ять, творчу уяву, розважливість та ін. Різного роду здібності характеризують тренера з різних сторін і компенсують одне одного. Найбільш повне уявлення про них можна отримати лише при розгляді їх у єдності та взаємозв'язку. Педагогічні здібності тренера в тому числі і тренера легкої атлетики прийнято характеризувати за групами: дидактичні, академічні, комунікативні, гностичні, психомоторні, перцептивні, організаторські, експресивні здібності, сугестивна здатність, стресостійкість.

У науковій літературі виділяється досить велика кількість тренерських умінь і знань, якими повинен володіти успішний тренер з легкої атлетики. Багато в чому вміння, що розглядаються дослідниками, співвідносяться з основними функціями тренерської діяльності: проектувальні, гностичні, конструктивні, організаторські та інші. Однак багато авторів окремо виділяють комунікативні вміння тренера, які виявляються у реалізації всіх його функцій та опосередковують рівень розвитку всіх інших педагогічних умінь. Це вміння встановлювати позитивні особистісні та ділові контакти зі спортсменами, управляти колективом, запобігати та конструктивно вирішувати конфлікти, створювати оптимальний соціально-психологічний клімат у команді тощо.

На думку А. Миколаїв, комунікативні здібності, є ключовим фактором успішності тренерської діяльності. Це процес, який організовує у єдине ціле всі сторони тренерської діяльності – виховну, оздоровчу, освітню, змагальну. За допомогою спілкування з тренером розвиваються спортивно важливі якості, формуються необхідні для обраного виду спорту вміння та навички, відбувається становлення особистісних установок та цінностей, здорового способу життя [4].

Від комунікативних умінь безпосередньо залежить оволодіння спортсменом необхідними вміннями та навичками, розвиток його організму та особистості, спортивні результати. Результативність роботи тренера та успіхи

легкоатлета, визначається здатністю приймати та розуміти унікальність, індивідуальність кожного, бути суворим та одночасно доброзичливим, надавати психологічну підтримку, ставити справедливі вимоги до всіх спортсменів та вимагати їх виконання, приймати конструктивну критику на свою адресу, розділяти відповідальність за результат. Спілкування тренера зі спортсменом має складний характер. З одного боку, це директивне спілкування, яке будується за принципом «начальник – підлеглий» чи «вчитель – учень». З іншого боку, це неформальне, особистісне спілкування, яке передбачає взаємну повагу та довіру, взаєморозуміння та емоційне співчуття, дружню участь. Характер спілкування тренера зі спортсменами визначає успішність тренувальної та змагальної діяльності, освітні та оздоровчі ефекти.

У спортивній практиці добре відомо позитивний вплив тренера на спортсмена в період змагальної діяльності. Однак зміст і форма, настанов, зауваження, порад, вказівок тренером, не завжди створюють сприятливий психологічний стан, необхідний спортсмену для досягнення успіху в змаганні. Мовний вплив тренера містить інформативну або командну інформацію і саме тому може здійснювати як позитивний, так і негативний вплив на спортсмена [1].

Дружнє схильність до спортсменів, здатність стати для них старшим товаришем позитивно позначається на всіх сторонах роботи тренера. Однак, зайве розташування, панібратство знижує її ефективність. З іншого боку, спілкування у діаді «тренер-спортсмен» завжди передбачає дистанцію, це спілкування «по вертикалі». Таке спілкування передбачає формування поваги до тренера, необхідного підпорядкування його наказам та командам. Але, з іншого боку, значна дистанція веде до формального відношення, є бар'єром у створенні сприятливої атмосфери в команді. Такі варіанти спрямованості спілкування, як «загравання», встановлення псевдо-приятельських відносин без критичності, та «заякування» - орієнтація на негативні аспекти, покарання, заборони та загрози, є негативними, провокують конфлікти в команді, знижують мотивацію спортсменів до занять.

Здійснивши науковий аналіз, дійшли висновку щоб стати успішним тренером з легкої атлетики необхідно мати значний набір комунікативних засобів і навичок, використовувати індивідуальний підхід до кожного легкоатлета, розуміти його психологічні особливості особистості, зміни стану та настрою. Необхідно поєднувати здатність до співпереживання, тактовності, доброзичливості та суворості, вимогливості у спілкуванні зі спортсменами. Саме такі тренери зуміють здобувати авторитет серед своїх вихованців та бути в команді неформальними лідерами. Цьому будуть сприяти чесність та відкритість у спілкуванні, вміння надати спортсменам віри в успіх, підтримки їхньої ініціативи, прояву турботи та уваги.

Висновки.

Отже, комунікативні здібності відіграють важливу роль під час тренувального процесу легкоатлета. Від спілкування тренера зі спортсменом, і характеру їхніх взаємин безпосередньо залежить як авторитет тренера, так і успішність всіх складових діяльності тренера. Успіх тренерської діяльності

залежить не лише від його здібностей, а й від любові до справи, постійного занепокоєння за результат своєї діяльності, прагнення постійно вдосконалюватися.

Література:

1. Асаулюк І., Дяченко А., Каплінський В. Педагогічні аспекти діяльності тренера. *Фізична культура, спорт та здоров'я нації*. Вип. 3(22). Вінниця, 2017. С. 12-15
2. Волкова Н.П. Професійно-педагогічна комунікація: Київ, 2006. 256 с.
3. Касярум К.В. Формування комунікативної компетенції магістрантів педагогічних спеціальностей у процесі фахової підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04. Черкаси, 2011. 20 с.
4. Миколаїв А.М. Успішність діяльності тренера. *Теорія та практика фізичної культури*. 2003. № 12. С. 29-30.
5. Мусатов С.О. Педагогічна комунікація: психологічні витоки та особливості. *Особисті освітні потреби в системі післядипломної педагогічної освіти: науково-методичний збірник*. Житомир. 2005. 196 с.
6. Павлик О, Василенко І. Комунікативні та організаторські схильності як важливі складові професійних здібностей тренера. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Психологічні науки*. Вип. 2, Т. 2. 2017. С.59-64.
7. Федоренко, О. І., & Червона, С. П. Педагогічні та управлінської функції тренера спортивної команди. In *The XVII International Science Conference «Current trends in the development of science and practice», June 07–09, Haifa, Israel*. 235 p. (p. 151).

References.

1. Asauliuk I., Diachenko A., Kaplinskyi V. (2017). Pedagogical aspects of the coach's activity [Pedagogical aspects of the coach's activity]. *Fizychna kultura, sport ta zdorovia natsii*, vol. 3(22), pp.12-15.
2. Volkova N.P. (2006). *Profesiino-pedahohichna komunikatsiia* [Professional and pedagogical communication]. Kyiv.
3. Kasiarum K.V. (2011). *Formuvannia komunikatyvnoi kompetentsii mahistrantiv pedahohichnykh spetsialnostei u protsesi fakhovoi pidhotovky* [Formation of communicative competence of master's students of pedagogical specialties in the process of professional training]: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk. Cherkasy.
4. Mykolaiv A.M. (2003). *Uspishnist diialnosti trenera. Teoriia ta praktyka fizychnoi kultury* [The success of the coach]. № 12. GEOTAR-Media.
5. Musatov S.O. (2005). Pedagogical communication: psychological origins and features. *Osobysti osvityni potreby v systemi pisliadyplomnoi pedahohichnoi osvity: naukovo-metodychnyi zbirnyk*. pp. 196.
6. Pavlyk O, Vasylenko I. (2017). Kommunikatyvni ta orhanizatorski skhylnosti yak vazhlyvi skladovi profesiinykh zdbivnostei trenera [Communicative and organizational tendencies as important components of a coach's professional abilities]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Serii Psykholohichni nauky*. vol. 2, T. 2. pp. 59-64.
7. Fedorenko, O. I., & Chervona, S. P. (2019). Pedagogical and managerial functions of a sports team coach. In *The XVII International Science Conference «Current trends in the development of science and practice», June 07–09, Haifa, Israel*. 235 s.

Abstract. *The article offers a theoretical analysis of the communication skills of a track and field coach. The pedagogical abilities of the coach are characterized by groups. After conducting a scientific analysis, we came to the conclusion that in order to become a successful track and field coach, it is necessary to have a significant set of communication tools and skills, to use an individual approach to each track and field athlete, to understand his psychological personality traits, changes in state and mood. It is necessary to combine the ability to empathize, tact, benevolence and strictness, demandingness in communication with athletes. Such coaches will be able to gain authority among their pupils and be informal leaders in the team. This will be facilitated by honesty and openness in communication, the ability to give athletes faith in success, support their initiative, show care and attention. Special attention is paid to the communication between the coach and the athlete, on which both the authority of the coach and the success of all components of the coaching activity directly depend.*

Key words: *coach, pedagogical skills, communication skills, communication.*